

הפרדת גביעי לבן בשבת

משנה

אין פוחתין את הנר מפני שהוא עושה כלי.

פיהא"ל ארמא"ס

היו עושיין נרותיהן תאומים וחותכין אותן אחרי העשיה.

ארמא"ס (ו"ו ט"ז, א)

שני כלים שהן מחוברין בתחלת עשייתן כגון שתי נרות או שני כוסות אין פוחתין אותן לשנים מפני שהוא כמתקן כלי.

ב"ן אבא (פיק כ"א, ר' און כהן, א"ש)

מצוי בגביעי לבן שקונים אותם מהחנות כשהם מחוברים זוגות זוגות וכשרוצים לאוכלם מפרידים אותם ואוכלים אחד אחד, ויש לדון אם מותר להפרידם בשבת. ולכאורה יש לאסור להפרידם דומיא דמש"כ הר"מ בפ"ד מהל' יו"ט ה"ח: "אסור להפריד שתי נרות או כוסות שדבוקים משעת עשייתן שהוא כמתקן כלי".

אמנם נראה דלא דמי, מכיון שהביח"ר מקפיד לעשותם מחוברים כדי שיהא נח למוכרם, וממילא ברור שאין בחיבורם משום קלקול או חסרון, ואדרבה כך דרך מכירתם ובהכי נגמרה מלאכתם, ולכן ע"י שמפרידם אינו "מתקן" מידי. ודמי להסרת המגופה המדובקת לחבית, שהדיבוק הוא לתועלת הכלי ולכן אין בהפרדה משום תיקון. משא"כ בנרות וכוסות דבוקים, שהמוכר מקפיד להפרידם קודם שמוכר אותם לאחר עשייתם ומוכרם אחד אחד (וכמ"ש הפיהמ"ש לר"מ פ"ד דביצה דאין פוחתין את הנר), ולכן אסור להפרידם ביו"ט כיון שבהפרדתם האומן מכשיר את הנר למכירה וחשיב כגמר מלאכה (עיין מש"כ בפתיחה אות ה).

ושאלתי את מו"ר מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל לדעתו בזה, ואמר שהדבר פשוט שמותר להפריד את גביעי הלבן בשבת, ואין לזה דמיון לדין שאסור להפריד כוסות ונרות הדבוקים. דהתם הנרות דבוקים לכל אורכם ונראים ככלי אחד [ראה בפהמ"ש עדיות פ"ג מ"ה אלפסין חרניות "כלי חרס סתומים עשויין ככדור חלול מבפנים, ולאחר שמלבנים אותו בכבשן חותכין אותו באמצע, ונעשה שני כלים". ומשנה זו היא המקור לפ' הר"מ במשנתנו. ח.כ.] ובכה"ג אסור להפרידם והר"ז כמתקן כלי, שמכלי אחד עשה ב' כלים. ודמי להא (ביצה לב.) דאסור לחתוך פתילה או נר לשתיים ביו"ט דקמתקן מנא, שנר אחד נהיה שתיים. משא"כ בגביעי הלבן כל גביע עומד בפנ"ע, והם ניכרים ומופרידים כב' גביעים ורק כדי שיהיה קל למוכרם משאירים אותם מחוברים למעלה, ואין בהפרדתם משום תיקון כלי. עכת"ד.

ומהגר"ע אויערבך שליט"א שמעתי לחלק, דשאני בגביעי לבן שהם כלי גרוע, ודינם כחותלות של תמרים דמבואר בסי' ש"ד ס"ח שמותר לעשות בהם פתח, כיון שאינם נידונים ככלי. וה"נ י"ל שאין איסור בהפרדת גביעי הלבן שהרי אינו נידון ככלי, וממילא לא שייך בו איסור של מתקן "כלי". משא"כ ב' נרות או כוסות שמוזכרים ברמב"ם הם כלים גמורים.

ועוד שמעתי ממרן הגרש"ז זצ"ל, שאין בהפרדת הגביעים משום מלאכת מחתך, שמלאכת מחתך עיקרה כשחותך לצורך יצירת מידה חדשה, משא"כ בגביעי הלבן, מידת הגביע עשויה וניכרת מקודם, ומה שמקפידים לפתוח בדיוק באמצע אינו משום שמכוין למידה, אלא ששם המקום המיועד להפרדה, ואין דרך אחרת להפריד.